

UOT 631.52:634.8

TAXILÇILIQ VƏ ÜZÜMÇÜLÜYÜN İNKİŞAFINA DÖVLƏT DƏSTƏYİNİN ƏSAS İSTİQAMƏTLƏRİ

C.C. ALLAHVERDİYEV -
Azərbaycan Dövlət Aqrar Universiteti

Regionların sosial-iqtisadi inkişafına xidmət edən dövlət proqramlarının reallaşdırılması özünü iqtisadiyyatın müxtəlif sferalarında, o cümlədən kənd təsərrüfatında və onun müxtəlif sahələrində birbaşa göstərmişdir. Belə mühüm və strateji sahələrdən olan taxılçılıq və üzümçülüyn inkişafına da son illər xüsusi diqqət yetirilməkdədir. Taxılçılıq və üzümçülüyn qədim zamanlardan xüsusi çəkiyə malik olması bu sahələri ölkə iqtisadiyyatının inkişafı baxımından prioritet sahələrə çevirmişdir.

Açar sözlər: integrasiya, infrastruktur, innovasiya, tələb, təklif, səmərə, potensial.

Dünya iqtisadi sisteminə integrasiya yolu seçən Azərbaycanda aparılan uğurlu, məqsədyönlü siyasət nəticəsində bazar münasibətlərinə əsaslanan iqtisadiyyatın formalaşdırılması ölkədə işgüzar fəallığın daha da yüksəldilməsinə, neft sektoru ilə yanaşı, qeyri-neft sektorunun sürətli inkişafına, yoxsulluğun azaldılmasına əlverişli şərait yaratmış, əhalinin etibarlı sosial müdafiəsini, maddi rifah hallının əhəmiyyətli dərəcədə yaxşılaşdırılmasını təmin etmişdir. Bütün bunların əsası isə ümummilli Lider Heydər Əliyev tərəfindən qoyulmuş, ölkə Prezidenti cənab İlham Əliyev tərəfindən davam etdirilən Azərbaycanın hərtərəfli, dayanıqlı və davamlı inkişafını, insanların layiqli həyat səviyyəsini əhatə edən, ölkəmizin dünya miqyasında nüfuzunu daha da artıran milli sosial-iqtisadi modelin uğurla və milli iqtisadi inkişaf modellinin möhkəm təməllər üzərində qurulmasının əyani göstəricisidir (1,3).

Azərbaycanda elmi əsaslara söykənərək hazırlanan regionların sosial-iqtisadi inkişafına xidmət edən dövlət proqramlarının uğurla reallaşdırılması nəticəsində ölkəmizin dünyadakı nüfuzu durmadan artmış, regionun siyasi, iqtisadi və mədəni mərkəzlərindən birinə çevrilmişdir. Bütün bunlar özünü iqtisadiyyatın müxtəlif sferalarında, o cümlədən kənd təsərrüfatında və onun müxtəlif sahələrində birbaşa göstərmişdir. Kənd təsərrüfatının strateji sahələrindən olan taxılçılıq və üzümçülüyn inkişafına son illər xüsusi diqqət yetirilməkdədir.

Azərbaycanda kənd təsərrüfatı bitkiləri arasında taxılçılıq və üzümçülüyn hələ qədim zamanlardan xüsusi çəkiyə malik olması bu sahələrin geniş, ölkə iqtisadiyyatının yüksəldilməsi nöqteyi-nəzərdən prioritet sahələrdən biri sayılır. Müstəqilliyinin ilk illərində bütün sahələrdə olduğu kimi, aqrar sahədə də durum heç də ürəkaçan deyildi. Ümumi daxili məhsul 70 faizdən aşağı düşmüşdü. Əhalinin ərzaq məhsullarına olan tələbatı aşağı səviyyədə ödənilirdi. Ümummilli

Lider Heydər Əliyev Azərbaycanda ikinci dəfə siyasi hakimiyyətə qayıtdıqdan sonra aqrar sahənin mövcud problemləri ilə dərindən məşğul olmağa başladı.

Görülən tədbirlər nəticəsində keçid iqtisadiyyatı dövrünü uğurla başa çatdıran respublikamız artıq dünyanın inkişaf etməkdə olan dövlətləri ilə bir sırada irəliləməyə başladı. Hazırda ölkəmizin sosial-iqtisadi həyatının elə bir sahəsi yoxdur ki, orada sürətlə inkişaf və tərəqqi meylləri nəzərə çarpmasın. İqtisadiyyatın şaxələndirilməsi bütün digər sahələr kimi, aqrar bölmənin də inkişaf etdirilməsi üçün əlverişli imkanlar yaratdı. Onu da deyək ki, hazırda əhalinin təqribən yarısı bölgələrdə yaşayan Azərbaycanda aqrar sahənin inkişafı, daxili bazarın mühüm kənd təsərrüfatı məhsullarına olan tələbatının ödənilməsi əsas hədəf kimi qarşıda durur (2,3).

Əhalinin etibarlı ərzaq təminatı da dövlətin iqtisadi siyasətində mühüm əhəmiyyət kəsb edir. Bu baxımdan taxıl əsas ərzaq məhsulu olmaqla yanaşı, həm də heyvandarlıq və quşçuluq üçün yem bazasıdır. Ölkənin ərzaq təhlükəsizliyinin təminatında əsas strateji sahə olan taxılçılığın inkişafı daim diqqət mərkəzində olmalıdır. Taxıl istehsalı və tədarükü, demək olar ki, bütün dövlətlərin həyatında strateji əhəmiyyət kəsb edir. Odur ki, əvəzsiz qida olan çörəklə əhalinin etibarlı təminatı, ölkədə taxılçılığın inkişafı dövlətin daim diqqət mərkəzindədir. Bu məqsədlə 2000-ci ildə Milli Məclis "Taxıl haqqında" Qanun qəbul etdi. Bu qanun Azərbaycan Respublikasında taxıl istehsalının, tədarükünün və bazarının təşkilinin, taxılın və taxıl məhsullarının keyfiyyətinin idarə edilməsinin hüquqi əsaslarını müəyyən etdi. Qanunda taxılçılıq sahəsində dövlətin vəzifələri, taxıl istehsalına dövlətin himayəsinin formaları, taxılçılığın elmi təminatı və onun maliyyələşdirilməsi, taxıl bazarının dövlət tənzimlənməsi üsulları ilə bağlı müddəalar öz əksini tapdı. Məhz bu baxımdan ölkə Prezidenti tərəfindən 2008-ci ilin avqust ayında qəbul

olunmuş “Ərzaq təhlükəsizliyi ilə bağlı Dövlət Proqramı” müstəsna əhəmiyyət kəsb edir. Ötən müddətdə proqramın icrası ilə bağlı həyata keçirilmiş mühüm tədbirlər nəticəsində kənd təsərrüfatının əsas sahələri olan taxılçılıq və üzümçülüyn inkişafında əhəmiyyətli artım baş vermiş, yerli istehsal hesabına daxili bazarda məhsul bolluğu müşahidə olunmuşdur.

İntensiv metodlara əsaslanan aqrar sektorun yaradılmasına yönəlmiş siyasət, həyata keçirilən dövlət dəstəyi tədbirləri də öz uğurlu nəticəsini vermiş, kənd təsərrüfatı məhsulları istehsalının və ixracının artmasına, özünü təmin etmə səviyyəsinin yüksəldilməsinə səbəb olmuşdur. Bu baxımdan son illər kənd təsərrüfatının əsasını təşkil edən taxılçılığın aqrar sektorun digər bölmələrinin inkişafında həlledici rolunu nəzərə alıb bu sahəyə xüsusi diqqət yetirilir, əkinə yararlı yerlərin hazırlanmasına mühüm önəm verilir. Məhz bunun nəticəsidir ki, 2004-cü ildə mövcud olan 1 milyon 635 min hektar əkin yerinin 79,2 faizində əkin aparıldığı halda, 2013-cü 1 milyon 695 min hektar əkin sahəsinin 99,4 faizində aparılmışdır ki, bu da əkin sahəsinin demək olar tam həcmdə dövriyyəyə cəlb olunduğunu göstərir.

Üzümçülük və şərabçılıq aqrar-sənaye sahələri arasında xüsusi yer tutmaqla, əlavə dəyər yaradılması və iqtisadi səmərəlilik baxımından ölkə iqtisadiyyatı üçün mühüm əhəmiyyət kəsb edir. Belə ki, 2002-ci ildə “Üzümçülük və şərabçılıq haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanunu qəbul olunmuş, üzümçülüyn inkişafı üzrə tədbirlərin də nəzərdə tutduğu “Azərbaycan Respublikası regionlarının sosial- iqtisadi inkişafı Dövlət Proqramı (2004-2008-ci illər)”, “2008-2015-ci illərdə Azərbaycan Respublikasının əhalinin ərzaq məhsulları ilə etibarlı təminatına dair Dövlət Proqramı”, “2008-2015-ci illərdə Azərbaycan Respublikasında yoxsulluğun azaldılması və davamlı inkişafı Dövlət Proqramı” kimi mühüm sənədlər təsdiq edilmişdir. Ölkədə qəbul olunan dövlət proqramlarının əsas məqsədi əhalinin təzə və keyfiyyətli süfrə üzümünə olan tələbatının ödənilməsi, şərabçılıq və üzüm emalı müəssisələrinin xammal təminatının yaxşılaşdırılması, şərab və üzüm məhsullarının ixracının artırılması üçün ölkədə üzümçülüyn inkişafını stimullaşdırmaqdan ibarətdir (2,4). Ölkədə həyata keçirilən uğurlu strategiya çərçivəsində üzümçülüyn və onun emal sənayesinin müasir bazar iqtisadiyyatı səviyyəsində inkişaf etdirmək qarşıya mühüm bir vəzifə kimi qoyulmuşdur. Bu baxımdan üzümçülük

və şərabçılığı yeni bazar münasibətləri şəraitində inkişaf etdirmək üçün “2012-2020-ci illərdə Azərbaycan Respublikasında üzümçülüyn inkişafına dair Dövlət Proqramı” qəbul olunub. Qəbul olunmuş Dövlət Proqramı üzümçü mütəxəssislərin və üzümçülükdə məşğul olan sahibkarların sahəyə olan marağını daha da artırmışdır. Dövlət Proqramında respublikamızda müasir bazar tələbləri səviyyəsində üzümçülük və onun emalı sənayesinin inkişafını təmin etmək məqsədilə yeni üzümlüklərin salınması, süfrə və texniki üzüm sortlarının əkin sahələrinin genişləndirilməsi, tinglik təsərrüfatlarının yaradılmasının və üzümçülüyn infrastruktur təminatının yaxşılaşdırılması, üzümçülüyn və şərabçılığın elmi təminatının və kadr potensialının gücləndirilməsi, üzüm itehsalı və emalı sahəsində innovativ texnologiyaların tətbiqinin və üzüm məhsullarının “plantasiya-istehlakçı” sxemi ilə satışının stimullaşdırılması, mövsümlərarası dövrlərdə əhalinin fasiləsiz olaraq süfrə üzümü ilə təmin edilməsi məqsədi ilə anbar şəbəkələrinin və saxlanma kameralarının tikintisinin dəstəklənməsi, üzüm və şərabçılıq məhsullarının rəqabət qabiliyyətinin artırılması və ixracının stimullaşdırılması, üzüm və şərabçılıq məhsulları üzrə daxili bazarın haqsız rəqabətdən qorunması, üzüm və şərabçılıq məhsulları üzrə idxalın əvəzlənməsi səviyyəsinin yüksəldilməsi və onların istehsalı ilə bağlı sahələrin inkişafının dəstəklənməsi kimi vəzifələr müəyyənləşdirilmişdir.

“2012-2020-ci illərdə Azərbaycan Respublikasında üzümçülüyn inkişafına dair Dövlət Proqramı”nın icrası nəticəsində əhalinin təzə və quru üzümə, o cümlədən digər üzüm və şərabçılıq məhsullarına olan tələbatının yerli istehsal hesabına ödənilməsi yeni üzümçülük təsərrüfatlarının, üzümün emalı, o cümlədən əsas və köməkçi materiallar istehsal edən müəssisələrin yaradılması nəticəsində yeni iş yerləri açılması, respublika əhalisinin, xüsusilə də kənd əhalisinin iqtisadi vəziyyətinin daha da yaxşılaşdırılması nəzərdə tutulur (2).

Kənd təsərrüfatının inkişafını daha da sürətləndirmək, modernləşdirmək, bu sahədə mövcud problemlərin həllinə sistemli və kompleks yanaşmanı reallaşdırmaq, ölkəmizin aqrar potensialını genişləndirmək məqsədilə tədbirlər davam etdirilməkdədir. Bu isə onu deməyə əsas verir ki, Azərbaycan nəinki daxili tələbatı yerli istehsal hesabına tam təmin edən, hətta regionun əsas ixracatçı ölkəsinə çevrilməkdədir.

ƏDƏBİYYAT

1. Aliyev İ.H. Milli iqtisadiyyat və aqrar sahənin inkişaf problemləri. Bakı, Elm, 2006, 380s.
2. “2012-2020-ci illər Azərbaycan Respublikasında üzümçülüyn inkişafına dair Dövlət Proqramı”.
3. www.xalqgazeti.com/az/news/-economy42126.
4. www.xalqgazeti.com/az/news.

Д.Д.Аллахвердиева

Реализация Государственных программ по социально – экономическим развитием, показывает себя в различных сферах экономики, в том числе в сельском хозяйстве и в различных его отраслях. В последнее время в зерноводство и виноградарства как важная и стратегическая отрасль уделяется вниманием. Зерноводства и виноградарства с давних времён имея особый вес, с точки зрения развитию экономики превратился в приоритетную отрасль.

Ключевые слова: интеграция, инфраструктур, инновация, требование, предложение, выгода, потенциал.

Manufacture of a grain and basic directions of the state support to the development of the vine-growing

J.J.Allahverdiyeva

Realize of the programs of state serving to social and economic development of regions has shown yourself in different spheres of the economy including agriculture and its different areas direct. Manufacture of a grain being from such important and strategical areas and is paid special attention to the development of the vine-growing last years. Manufacture of a grain and to having the specific weight in ancient times of vine-growing has changed these areas priority from point of view development of the country economy to area.

Key words: integration, infrastructure, innovation, demand, offer, fruit, potential.
